

POMEMBNE PREVODNE KNJIŽNE ZBIRKE PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Jerneja Umer Kljun, Zarja Vršič in Tadej Pahor
Univerza v Ljubljani

1 Uvod

Poglavje se osredotoča na pomembne prevodne knjižne zbirke, njihove urednike, avtorje, večkrat prevedena dela, prevajalce in najpogosteje prevajane literarne zvrsti. Prevodne zbirke so v slovenskem prostoru izhajale že v drugi polovici 19. in na začetku 20. stoletja. Med najpomembnejšimi so bile denimo *Cvetje iz domačih in tujih logov* (1861–1868) Družbe sv. Mohorja, ki je prinesla »prv[e] dobr[e] prevod[e] iz svetovnih slovstev« (Pregelj 1938, 81), *Slovanska knjižnica* (1893–1912), *Knjižnica za mladino* (1895–1896), *Salonska knjižnica* (1897–1911), *Svetovna knjižnica* (1900–1911) in *Talija* (1902–1910). Pri izbiri korpusa smo se osredotočili na osrednjeslovenski prostor in se časovno omejili na zbirke, ki so začele izhajati po letu 1945. Končni izbor sestavlja sedem zbirk, in sicer *Sto romanov*, *Lirika*, *Nobelovci*, *XX. stoletje*, *Moderni klasiki*, *Klasje* in *Vrhunci stoletja*, ki pretežno vključujejo prevode del, namenjenih odraslim. Omenjene zbirke so bile – in so še vedno – med najbolj uveljavljenimi v slovenskem prostoru, saj so prinesle oziroma še prinašajo pomembne, kakovostne in velikokrat nagrajene prevode, poleg tega pa so jih urejali priznani uredniki. Zbirke so dosegle izrazito širok krog občinstva (tudi bralce, ki navadno ne posegajo po elitni literaturi) in so med drugim pomembno prispevale k oblikovanju predstave o romanu in drugih literarnih zvrsteh pri slovenskih bralcih.

2 Prevodne zbirke, njihove značilnosti in kontekst

Mladinska knjiga, trenutno največja slovenska založba, je nastala leta 1945. Istega leta je bila ustanovljena tudi Cankarjeva založba, ki je danes pod njenim okriljem (gl. poglavje *Trženjski in organizacijski vplivi na razvoj knjižnega založništva in na*

knjižno prevajanje). Založbi sta izdali večino obravnavanih prevodnih zbirk, z izjemo *Klasja*, ki izhaja pri DZS, in *Vrhuncev stoletja*, ki so izhajali s časnikom *Delo*. Posamezne zbirke so v nadaljevanju opisane v kronološkem vrstnem redu glede na leto izida prvega zvezka.

Zbirka *Sto romanov* (1964–1976) sodi med izjemno ambiciozna slovenska založniška dejanja, saj vključuje 100 del iz svetovne in domače književnosti, namenjena pa je bila širšemu krogu ljubiteljev leposlovja in stroki. Zbirko je urejal Anton Ocvirk, ki je izbor stotih romanov dopolnil z obsežnimi izvirnimi literarnimi študijami uveljavljenih slovenskih teoretikov, ki so spremljale prevedena dela, ter tako ustvaril zbirko, ki je imela velik strokovni potencial in ugled. V zbirki je 60 ponatisov že prevedenih del, 40 romanov pa je bilo slovenskemu bralstvu povsem novih, kar kaže na to, da je bila zbirka zasnovana na formuli primernege sorazmerja med znanim, preizkušenim in novim, celo presenetljivim (Smolej in Stanovnik 2007, 157–160).

V zbirki *Lirika* (1971 – 2003) je v dvaintridesetih letih izšlo 98 zvezkov poezije s poglobljenimi spremnimi besedami: zbirka združuje dela 97 tujih pesnikov od antike do konca 20. stoletja in malo antologijo svetovne lirike *Zemlja je modra kot pomaranča*, v kateri je Aleš Berger iz vsakega od zvezkov *Lirike* izbral po eno pesem; zaključna antologija predstavlja pomemben izbor iz zakladnice velikih svetovnih pesnikov različnih obdobj in obenem prinaša pregled najvidnejših slovenskih prevajalcev-pesnikov (mdr. so pri zbirki sodelovali Janez Menart, Ivan Minatti in Kajetan Kovič; gl. tudi poglavje *Vpliv prevodov na razvoj novih literarnih vzorcev v poeziji*). Ob izidu prvega zvezka je kritika (glej npr. Mahnič 1971) *Liriko* označila za pomembno pridobitev, saj je imela v slovenskem prostoru podobno težo kot *Sto romanov* na področju proze. Po Mahničevi oceni so bile tudi spremne besede, ki naj bi bralcu približale obdobje, avtorja in njegovo umetnost, dovolj kratke, dostopne in objektivne (Mahnič 1971, 35).

Zbirka *Nobelovci* (1973–1993), ki je nastala na pobudo urednika Janka Modra, je izhajala pri Cankarjevi založbi in v stotih zvezkih predstavila izbrana dela 86 književnikov, ki so med letoma 1901 in 1991 za svoje izjemne literarne dosežke prejeli Nobelovo nagrado. Poleg izbora del nagrajenih avtorjev so v vsaki knjigi objavljeni tudi prevod utemeljitev Švedske akademije, spremna beseda o avtorju in delu ter bibliografija do tedaj prevedenih del posameznega avtorja ter povezanih člankov, knjižnih ocen in uprizoritev, ki jo je za zbirko urejal Jože Munda. Zbirko je Moder dopolnil z *Leksikonom nobelovcev*.

Zbirko *Klasje*, ki je pri Državni založbi Slovenije izhajala že med letoma 1947 in 1972, je založba ponovno obudila in preoblikovala leta 1991. Od takrat je zbirka izrecno namenjena literarni vzgoji v srednji šoli, saj ponuja oporo za študijsko branje leposlovja. Z izborom literarnih del, uvrščenih v prvi letnik, so uredniki Janko Kos, Peter Kolšek in Tine Logar prostor namenili kvalitetnim literarnim delom, ki imajo visoko umetniško raven (Stanovnik 1991, 50). Obenem zbirko zaznamuje odprtost za vse literarne vrsti, obdobja in stile ter za različne nacionalne literature, s poudarkom na slovenski (prav tam).

Zbirka še izhaja, a gre praviloma za ponovne izdaje del, ki so bila v 59 zvezkih objavljena med letoma 1991 in 2010.

Zbirka *XX. stoletje* (1993–2000) je na slovenske knjižne police prinesla 68 naslovov iz sodobne prevodne literature in pomembno sooblikovala kulturno dogajanje zadnjega desetletja v 20. stoletju. Zbirko je zasnoval uredniški odbor, ki so ga sestavljali tedanji direktor Cankarjeve založbe Janez Stanič, glavna urednica Ksenija Dolinar ter urednika Andrej Blatnik in Zdravko Duša. Zbirka, ki je objavljala »romane našega življenja«, kot se je glasilo promocijsko geslo, se je v skladu s svojim imenom ob zaključku stoletja preoblikovala v *Moderne klasike*.

Zbirka *Moderni klasiki* (2001 –) objavlja pretehtan izbor prevodov vrhunskih literarnih del sodobne svetovne književnosti od druge polovice 20. stoletja dalje. Zbirka je bila zasnovana kot naslednica *XX. stoletja*, prinaša pa tako novosti in nove avtorske glasove kot klasična imena svetovne literature. *Moderni klasiki* prinašajo jezikovno, kulturno in umetniško raznolika prozna dela, pospremljena s temeljitimi spremnimi besedami, saj uredniki menijo, da lahko te na dolgi rok dobro izrišejo raznolikost svetovne literature. Uredniki stremijo k čim večji zastopanosti književnosti, ki do sedaj v Sloveniji niso bile zelo prisotne, ter po popolnitvi teritorijev, od koder še ni prevodov (po Blatniku, osebna komunikacija, 31. 3. 2022). Pri urejanju zbirke so pozorni tudi na to, da morajo za najboljša dela svetovne književnosti sodelovati z izkušenimi prevajalci. Glavni urednik zbirke Andrej Blatnik je v intervjuju leta 2021 ob dvajsetletnici zbirke povedal, da se pri izboru zavzemajo za »neko somerje – da torej v določenem obdobju ni preveč prevodov iz enega jezika ali žanra« in pazijo »na zastopanost po generacijah« (Mladinska knjiga, b. d.). V *Modernih klaskih* je do konca leta 2021 izšlo 123 naslovov.

Zbirka *Vrhunci stoletja* (2004) je popolnoma drugačne narave – gre za zbirko 50 knjig iz svetovne književnosti, s katero je časnik Delo želel obeležiti 45. obletnico delovanja in »dvigniti bralno kulturno na slovenskem« (STA 2004). V kolofonu urednik ni poimensko naveden, prav tako pa ni natančneje definiran izbor del, a kaže, da je bil v največji meri odvisen od možnosti pridobivanja avtorskih pravic. Zbirka zato ni prinesla posebnih knjižnih novosti, saj je šlo za novo izdajo že objavljenih prevodov iz različnih zbirk, a je zaradi svoje cenovne dostopnosti dosegla bralstvo, ki sicer morda ne bi segalo po izbranih naslovih iz svetovnega kanona. Po prvem, brezplačnem, izvodu za bralce Dela je bilo knjige namreč mogoče kupiti za simbolično ceno ob posameznem izvodu časopisa. Marijan Dovič (2004, 357–358) je v svoji kritiki poudaril problem takega kapitalističnega založništva – odziv javnosti je bil sicer večinoma evforičen, po drugi strani pa so mnogi opozarjali na veliko število tipografskih napak in nizko kakovost tiska (Dovič 2004, 360).

Seveda velja omeniti še številne druge kakovostne prevodne zbirke, ki ponujajo zanimive iztočnice za prihodnje raziskave. Več vrhunskih prevodov, ki so bili nato vključeni v zbirki *Klasje* in *Vrhunci stoletja*, je prinesla na primer *Bela krizantema*. Zbirka *Kondor*, ena najstarejših slovenskih knjižnih zbirk, objavlja prozne, pesniške in dramske klasike

domače in tuje književnosti (marsikatero delo je ponovno objavljen prevod), pospremljene s spremnimi študijami. Tudi zbirka *Mojstri lirike* prinaša izbor že prevedenih izbranih del svetovne poezije, vendar v dvojezični izdaji, kar bi lahko označili za pionirsko dejanje na področju založništva pri nas (Novak 1999, 142–143). Ne nazadnje velja omeniti še *Klasično Beletrino* in *Fabulo*, zbirki novejšega nastanka, ki ju izdaja založba Beletrina. Prva, v kateri je doslej izšlo deset knjig, prinaša tako neprevedena kot tudi ponovno prevedena klasična prozna dela svetovne književnosti. V drugi, ki od leta 2017 šteje 22 naslovov, izhajajo prepoznavna prozna dela sodobnih avtorjev, ki so kot gostje nastopali na ljubljanskem literarnem festivalu Fabula.

3 Predstavitev urednikov

Omenjene slovenske prevodne zbirke so urejali (in jih še urejajo) ugledni slovenski uredniki, kot so Anton Ocvirk, Janko Moder (gl. poglavje *Profili vidnejših prevajalcev*), Janko Kos, Peter Kolšek, Tine Logar, Aleš Berger, Zdravko Duša, Andrej Blatnik, Ksenija Dolinar, Janez Stanič, Ana Ugrinović in Aljoša Harlamov.

Anton Ocvirk (1908–1980) je bil bolj kot urednik znan po svojem pionirskem delu na področju slovenske primerjalne književnosti. Bil je tudi literarni zgodovinar, kritik, teoretik in esejist. Urejal je različne leposlovne zbirke, med katerimi je najbolj znana *Sto romanov*, h kateri je prispeval tudi številne literarne študije. Janko Moder (1914–2006) je bil prevajalec, bibliograf, leksikograf, filolog, slavist, dramaturg, pesnik in publicist. Pri Cankarjevi založbi je urejal zbirko *Nobelovci*, za katero je prispeval tudi večino prevodov in spremnih besedil o avtorjih. Janko Kos (1931–) je eden od utemeljiteljev primerjalne književnosti na Slovenskem, univerzitetni profesor, akademik, literarni teoretik, zgodovinar in kritik. Pri Državni založbi Slovenije je zasnoval zbirko *Klasje* in k posameznim izdajam prispeval številne uvodne študije. *Klasje* sta z Jankom Kosom sourejala tudi publicist, pesnik in kulturni novinar Peter Kolšek (1951–2019) ter urednik Mladinske knjige in založnik Tine Logar (1953–). Aleš Berger (1946–) je najbolj znan kot prevajalec iz francoščine in španščine, deloval pa je tudi kot kritik, založnik, esejist in avtor leposlovnih knjig. Pri Mladinski knjigi je vsebinsko in oblikovno prenovil zbirko *Lirika* ter med letoma 1987 in 2003 uredil več kot štirideset zvezkov. Zasnoval je tudi zbirki *Mojstri lirike* in *Nova lirika*. Zdravko Duša (1950–) je urednik, scenarist in prevajalec. Aktiven je bil kot kulturni novinar pri časniku *Delo*, tam je urejal tudi zbirko *Vrhunci stoletja*. Pri Cankarjevi založbi je med letoma 1993 in 2014 z drugimi uredniki sooblikoval zbirki *XX. stoletje* in *Moderni klasiki*. Večino naslovov zbirke *XX. stoletje* sta izbrala in uredila skupaj s pisateljem, založnikom, urednikom in univerzitetnim predavateljem Andrejem Blatnikom (1963–). Nekaj knjig sta uredila tudi novinar, prevajalec in publicist Janez Stanič (1937–1996) ter urednica in prevajalka Ksenija Dolinar (1945–2008). Leta 2001 so *XX. stoletje* nasledili *Moderni klasiki*, katerih urednik je že od začetka Andrej Blatnik. Med letoma 2015 in 2016 je nekaj

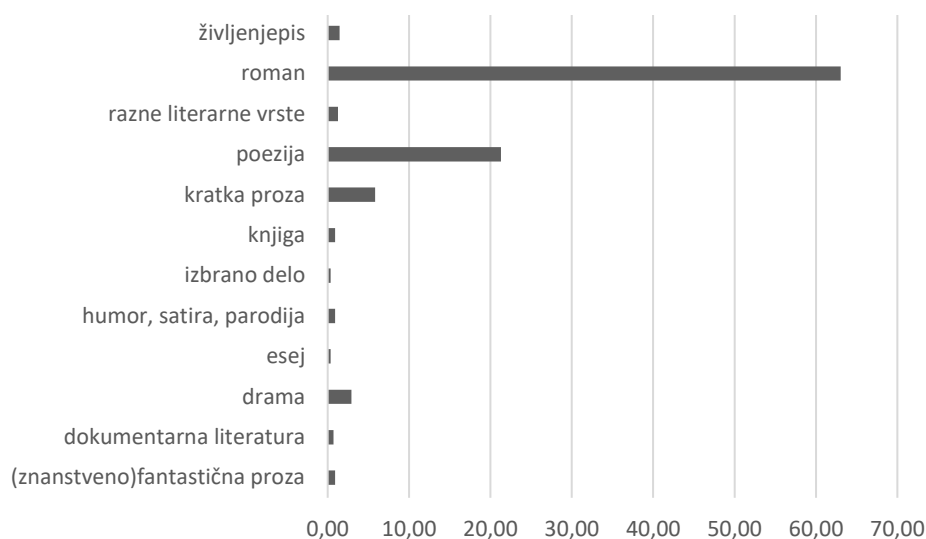
naslovov uredila prevajalka, urednica in dramaturginja Ana Ugrinović, od leta 2016 pa *Moderne klasike* v tandemu z Andrejem Blatnikom ureja sedanji glavni urednik Cankarjeve založbe, publicist, pisatelj in literarni kritik Aljoša Harlamov (1983–).

4 Analiza izbranih prevodnih zbirk

Da bi lahko oblikovali jasno predstavo o tem, kateri avtorji, katera dela, katere literarne zvrsti in kateri jeziki so najpogosteje prevajani ter kateri prevajalci so zbirke sooblikovali, smo na podlagi izpisov iz bibliografske baze COBISS oblikovali sezname prevedenih del z navedbo naslova, avtorja, leta izida, prevajalca, jezika izvirnika, vrste gradiva (kot je ta navedena v COBISS-u) in zbirke. Skupno smo pregledali 549 enot; iz seznama smo izključili ponatise in izvirna slovenska besedila (npr. tista v zbirki *Klasje* in Cankarjev roman *Hiša Marije Pomočnice* v zbirki *Sto romanov*).

4.1 Prevajane zvrsti

Graf 1: Delež objavljenih del glede na vrsto gradiva

V analiziranih zbirkah je glede na podatek o vrsti gradiva (gl. graf 1) daleč najbolj prevajana zvrst roman (63 %), sledi mu poezija (21,3 %), ki ji je v celoti posvečena *Lirika*, klasična dela svetovne poezije pa so bila izdana tudi v zbirkah *Klasje* (npr. antologije evropske, stare orientalske in antične lirike) in *Nobelovci*. Kratka proza predstavlja 5,8 % prevedenih del, dramatika le 2,9 %, ostale kategorije (znanstvena fantastika, dokumentarna

literatura, esejistika, satira, izbrana dela, razne literarne vrste in življenjepisi) pa dosegajo le slab odstotek vsaka.

Zbirka *Sto romanov* je skoraj v celoti posvečena romanu, drugače so kategorizirana le štiri dela, in sicer življenjepisi (*Martin Eden* Jacka Londona), kratka proza (*Vas, Gospod iz San Francisca* Ivana Aleksejeviča Bunina) ter dve satirični deli (Voltaireov *Kandid* in *Satirikon* Petronija Arbitra).

Tudi v zbirki *Nobelovci* prevladujejo romani, drugo mesto zasedata kratka proza in poezija, nekaj pa je polliterarnih del, kot so dokumentarna proza, življenjepisi in eseji. Nekatera dela, izdana v zbirki *Nobelovci*, so v COBISS-u uvrščena pod oznako »razne literarne vrste« in združujejo več zvrstno raznolikih del posameznih avtorjev (npr. *Iz pesmi, dram in esejev* Thomasa Stearnsa Eliota, 1977). Prav tako so v zbirki *Nobelovci* objavljena filozofska besedila (npr. *Filozofija logičnega atomizma* Bertranda Russlla, 1979), ki so v COBISS-u označena le kot »knjiga«.

V zbirkah *Moderni klasiki, XX. stoletje* in *Vrhunci stoletja* izhajajo izključno prozna dela, med katerimi prevladujejo romani, a se pojavljajo tudi druge zvrsti, denimo kratka proza, življenjepisi, (znanstveno)fantastična literatura, satira in dokumentarna literatura.

Zbirka *Klasje* največ prostora namenja prevodom dramskih besedil, sledijo jim romani, nekoliko manj je poezije in kratke proze.

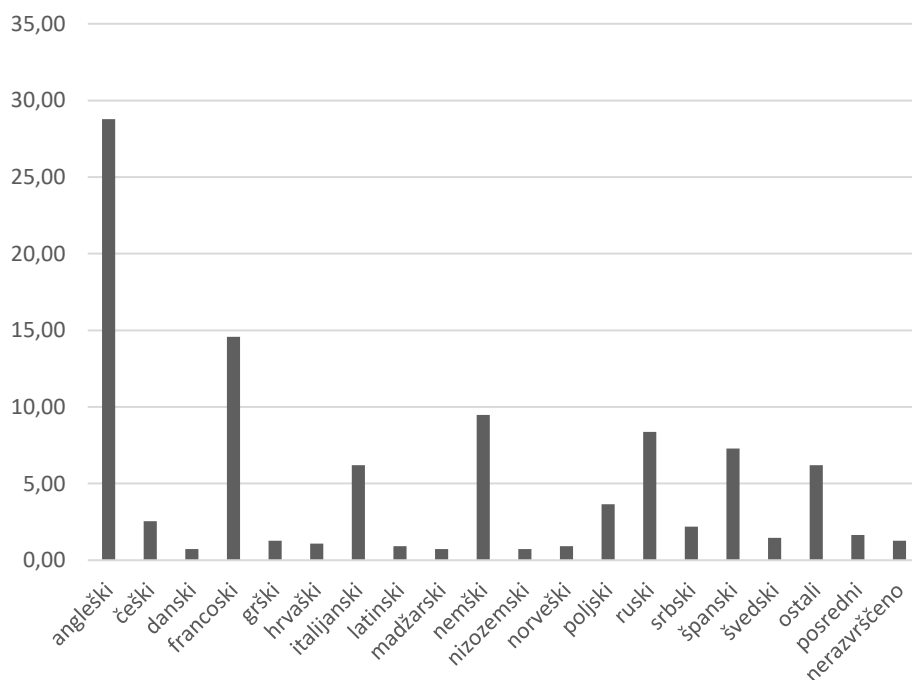
4.2 Prevajani jeziki

Analiza prevodnih zbirk po prevajanih jezikih (gl. graf 2) vsebuje tri krovne kategorije. Najprej so navedene samostojne jezikovne kategorije, pri čemer so v skupino »ostali jeziki« uvrščeni manj zastopani jeziki, ki se pojavljajo največ dvakrat, kot so npr. bolgarščina, bosanščina, finščina, islandščina, hebrejščina, makedonščina, japonščina, kitajščina in stara grščina. Kategorija nerazvrščeno združuje antologije del iz več jezikov (npr. *Kratka pripoved od antike do romantike* v zbirki *Klasje*, 2002) oziroma priredbe ali prepesnitve svetopisemskih besedil (npr. »Visoka pesem« v zbirki *Lirika*, priredil Jože Šmit, 1971). Posebej pa smo obravnavali posredne prevode, ko je bil ta podatek izrecno naveden v COBISS-u.

Med prevajanimi jeziki prevladujejo »veliki« evropski jeziki, kot so angleščina (28,8 %), francoščina (14,6 %) in nemščina (9,5 %), sledijo jim ruščina (8,4 %), španščina (7,3 %) in italijanščina (6,2 %). Prevodov iz jezikov, ki so nam geografsko in jezikovno blizu, kot so hrvaščina, srbsščina ali zahodnoslovanski jeziki, je razmeroma malo.

V zbirki *Sto romanov* je največ (29 %) predstavnikov angleške in ameriške književnosti, sledijo jim predstavniki francoske (23 %), ruske (18 %), in nemške (10 %) književnosti. V zbirki *Nobelovci* je prav tako največ del prevedenih iz angleščine (24 %), sledijo ji francoščina (16 %), nemščina (11 %) in španščina (10 %).

Graf 2: Delež prevodov glede na jezik izvornika

Zbirki *Sto romanov* in *Nobelovci* sta skupaj prispevali tudi največ prevodov iz germanskih jezikov, ki so geografsko bolj oddaljeni od slovenščine (dansčina, norveščina, švedščina, islandščina). V *Liriki* prav tako prevladujejo prevodi iz angleščine (18 %), francoščine (13 %) in ruščine (10 %), kar 12 % pa je prevodov iz »ostalnih jezikov«, med drugim tudi iz nam bolj oddaljenih jezikov, denimo armenščine, hebrejščine, kitajščine, mongolščine in sanskrta (pri tem pa ni navedeno, ali gre za posredni ali neposredni prevod). V *Klasju* je največ (34 %) predstavnikov francoske književnosti, angleška in ruska književnost sta zastopani enakovredno (vsaka 14 %), kar 17 % del pa sodi v kategorijo nerazvrščeno. V zbirki *XX. stoletje* prevladujejo prevodi iz angleščine (35 %), sledijo jim prevodi iz španščine (13 %), nemščine (11%) in francoščine (10 %). Tudi v zbirki *Moderni klasiki* prevladujejo prevodi iz angleščine (31 %), na drugem mestu je španščina (11 %), sledita ji še italijanščina in nemščina (vsaka z manj kot 10 %). Ne glede na število prevodov iz velikih evropskih jezikov pa obe zbirki več prostora namenjata tudi književnostim, ki so bile v slovenskem prostoru manj zastopane, npr. češki, poljski, latinskoameriški, azijski in afriški književnosti. V *Vrhuncih stoletja* je kar 48 % del prevedenih iz angleškega jezika, 15 % iz nemščine in 13 % iz italijanščine.

Včasih so se klasična dela iz oddaljenih jezikov v slovenščino prevajala izključno posredno, tj. prek posrednih prevodov iz angleščine, nemščine in italijanščine (takšni

so denimo Minattijevi prevodi turške lirike in Modrov prevod romana *Glas gore* japonskega romanopisca Jasunarija Kavabate), danes pa je neposrednih prevodov precej več kot posrednih (npr. Natalija Toplišek in Jana Rošker prevajata iz kitajščine, Barbara Skubic iz arabščine in Iztok Ilc iz japonsščine).

4.3 Pomembni avtorji in večkrat prevedena dela

Med »pomembnejše« avtorje v analizi izbranih prevodnih zbirk štejemo zlasti tiste, ki so dobili mesto v več zbirkah. V vseh analiziranih zbirkah so s po štirimi knjigami zastopani Albert Camus, Luigi Pirandello in William Shakespeare. Med imeni, ki se pojavijo vsaj trikrat, so (po abecednem redu) Ivo Andrić, Samuel Beckett, Heinrich Böll, Fjodor Mihajlovič Dostojevski, Gustave Flaubert, André Gide, Witold Gombrowicz, Ernest Hemingway, Herman Hesse, Bohumil Hrabal, Thomas Mann, Javier Marías, Marcel Proust, John Steinbeck, Rabindranath Tagore in Lev Nikolajevič Tolstoj. Avtorjev, ki se v različnih zbirkah pojavijo dvakrat je več kot petdeset, zato jih na tem mestu ne bomo posebej naštevali.

Ob tem, da že sam uredniški izbor kaže, kateri avtorji in katera dela so veljala oziroma veljajo za pomembnejša ali zanimivejša, o pomenu posameznih avtorjev priča tudi dejstvo, da so bili večkrat vključeni v isto zbirko. Tako so v zbirki *Sto romanov* po dve deli Leva Nikolajeviča Tolstoja, Fjodora Mihajloviča Dostojevskega, Honoréja de Balzaca, Stendhala, Gustava Flauberta in Aldousa Huxleya, v *Klasju* so tri Shakespearjeva dela, v zbirki *XX. stoletje* pa po dve deli Javiera Mariása in Ceesa Nootebooma.

V različnih zbirkah so prisotni tudi posamezni prevodi istega dela, pri čemer gre večinoma za ponovne izdaje obstoječih prevodov, ne pa tudi za ponovne prevode. Tako je bil npr. prevod Camusovega *Tujca* Jožeta Javorška objavljen v zbirkah *Sto romanov* (1965), *Klasje* (1994) in *Vrhunci stoletja* (2004); tudi Proustov *Combray* v prevodu Radojke Vrančič je izšel trikrat, in sicer v zbirkah *Sto romanov* (1970), *Klasje* (1991) in *Vrhunci stoletja* (2004). Kar 14 prevodov istega izvirnika je vključenih v vsaj dve zbirki – v zbirki *Klasje* so bili ponovno izdani nekateri prevodi iz zbirke *Sto romanov* (npr. Camusev *Tujec*, prevedel Jože Javoršek; Cervantesov *Don Kihot*, prevedel Niko Košir; ter dva prevoda Vladimirja Levstika – *Gospa Bovaryjeva* in *Vojna in mir* –, ki sta bila pred tem že objavljena v več zbirkah). Nekaj prekrivanja je tudi med zbirkama *Sto romanov* in *Nobelovci* (npr. Hemingwayev roman *Komu zvoni* v prevodu Janeza Gradišnika, 1964 oziroma 1975; *Islandski zvon* Halldórja Laxnessa v prevodu Jožeta Udoviča, 1967 oziroma 1982). V zbirki *Vrhunci stoletja* pa se je ponovilo kar šest del, objavljenih v zbirki *Sto romanov* (npr. Pirandellov *Ranjki Matija Pascal*, prevedel Niko Košir), in pet del iz zbirke *XX. stoletje* (npr. Rushdijev roman *Otroci polnoči* v prevodu Uroša Kalčiča).

Nekaj ponovnih prevodov je nastalo z zbirko *Sto romanov*: npr. Goethejev roman *Trpljenje mladega Wertherja*, ki je izšel že leta 1972 v zbirki *Kondor* v prevodu Herberta Grüna, je leta 1976 za *Sto romanov* prevedla Stanka Rendla; Wildova *Slika Dorian Gray*, ki jo je leta 1924 prevedel Stanko Vurnik, pa je leta 1965 v *Sto romanih* izšla v prevodu Rape Šuklje.

4.4 Pomembni prevajalci

Med pomembnimi prevajalci navajamo tiste, ki so pogosteje sodelovali pri posameznih zbirkah, in tiste, ki so za svoje prevode, objavljene v obravnavanih zbirkah, prejeli stanovske nagrade (podatke o nagrajencih smo pridobili na spletni strani DSKP).

Med prevajalci, ki so v analiziranih zbirkah prispevali največ prevodov (gl. tabelo 1), je treba izpostaviti predvsem Janka Modra (s 45 samostojnimi prevodi in 9 v soavtorstvu), ki mu sledijo Jože Udovič, Janez Gradišnik, Miha Avanzo in Vladimir Levstik z najmanj 10 prevedenimi deli.

Tabela 1: Imena prevajalcev, ki so v prevodnih zbirkah zastopana z največ prevodi

VEČ KOT 50 POJAVITEV	DO 20 POJAVITEV	OD 5 DO 10 POJAVITEV
Janko Moder (54)	Jože Udovič (16) Janez Gradišnik (12) Miha Avanzo (11) Vladimir Levstik (10)	Veno Taufer (9) Oton Župančič (9) Aleš Berger (8) Mira Mihelič (8) Vital Klabus (7) Janez Menart (7) Jure Potokar (7) Nives Vidrih (7) Ferdinand Miklavc (6) Dušanka Zabukovec (6) Ciril Zlobec (6) Kajetan Kovič (5) Tone Pavček (5) Josip Vidmar (5) Jana Unuk (5) Radojka Vrančič (5)

V zbirki *Sto romanov* so objavljeni prevodi vidnejših ustvarjalcev »starejše generacije«, torej tistih, ki so se kot prevajalci uveljavili že v prvi polovici 20. stoletja. Med drugim zbirka zajema sedem prevodov Vladimirja Levstika, šest prevodov Janeza Gradišnika, pet prevodov Josipa Vidmarja, štiri Župančičeve prevode in posamezne prevode Mileta

Klopčiča, Silvestra Škerla, Izidorja Cankarja, Karla Dobide in Antona Ocvirka. Med prevajalci, ki so sooblikovali zbirko, je več prejemnikov najprestižnejše stanovske nagrade – Sovretove nagrade. Jože Udovič, ki je v zbirki prispeval največ prevodov (kar devet), je nagrado prejel za prevod Brochovega romana *Vergilova smrt* (1970); Mira Mihelič, ki je za *Sto romanov* prevedla sedem del, pa je Sovretovo nagrado prejela za prevod *Svetlobe v avgustu* Williama Faulknerja (1952). Poleg njiju velja med nagrajenci omeniti še Janka Modra (Boris Leonidovič Pasternak, *Doktor Živago*, 1967), Radojko Vrančič (Marcel Proust, *V Swannovem svetu*, 1971) in Nika Koširja (Miguel de Cervantes Saavedra, *Veumni plemič don Kibot iz Manče*, 1973).

Tudi zbirko *Lirika* so sooblikovali najvidnejši slovenski pesniki in prevajalci. Poleg urednika Lojzeta Krakarja, ki je prevedel več poljskih pesnikov, so pri zbirki najpogosteje sodelovali Tone Pavček, Kajetan Kovič, Ciril Zlobec, Andrej Arko in Aleš Berger. Sovretovo nagrado so za svoj prispevek k zbirki prejeli Mile Klopčič (za prevode ruske in nemške poezije, 1975), Janez Menart (za dela Roberta Burnsa, 1975), Venó Taufer (za dela Tina Ujevića, 1975), Boris A. Novak (za dela Stéphana Mallarméja, 1989), Niko Grafenauer (za dela Else Lasker-Schüler, 1992), Marko Marinčič (za dela Publija Vergilija Mara, 1994) in Miha Avanzo (za dela Williama Carlosa Williamsa, 1999).

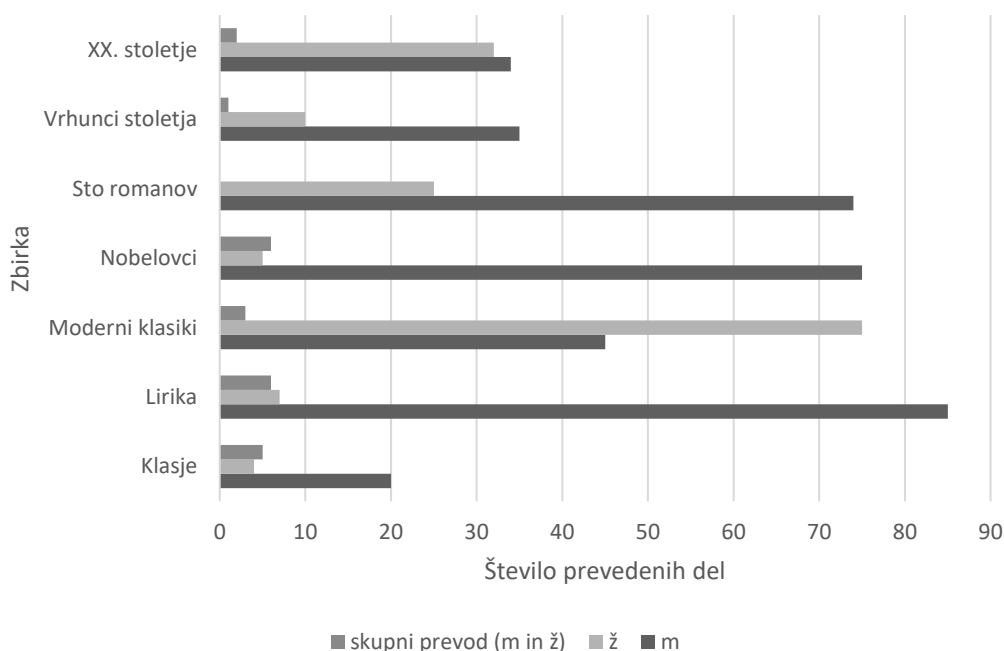
Kar se tiče zastopanosti različnih prevajalcev, je pravi unikum zbirka *Nobelovci*, saj gre za tako rekoč osebni projekt urednika Janka Modra, ki je sam prevedel veliko večino knjig, večkrat posredno iz angleščine, nemščine ali nizozemščine (npr. *Izbrane povesti* Shmuela Yosefa Agnona). Poleg Modra so po več prevodov prispevali še Jože Udovič, Vital Klabus, Ciril Zlobec in Jože Stabej, ki je za prevod romana *Obredi ob prehodu* Williama Geralda Goldinga (1985) prejel Sovretovo nagrado.

Ker gre v zbirki *Klasje* za večinoma ponovno objavljene prevode, se tudi imena prevajalcev ponavljajo, npr. Župančič, Levstik, Javoršek, Moder in Vrančič, prvič pa so v knjižni obliki objavljena nekatera dramska dela, ki so jih za različna slovenska gledališča prevedli Milan Jesih, Aleš Berger, Srečko Fišer in Djurdja Flerè. Tudi v *Vrhuncih stoletja* se s ponovnimi izdajami prevodov pojavljajo predvsem znana prevajalska imena, npr. Janez Gradišnik, Branko Gradišnik, Gitica Jakopin, Herbert Grün, Janko Moder in Miha Avanzo.

Nabor prevajalcev je pri zbirki *XX. stoletje* veliko bolj razgiban, saj jih je sodelovalo več. Tri dela je za zbirko prevedel Miha Avanzo, drugi prevajalci pa so prispevali po največ dva prevoda – to so bili Marjeta Drobnič, Niko Jež, Nina Kovič, Nives Vidrih, Staša Grahek, Štefan Vevar, Suzana Koncut, Tanja Mlaker, in Vital Klabus. Za dela, objavljena v zbirki, so Sovretovo nagrado prejeli Vital Klabus (Patrick White, *Voss*, 1994), Ksenija Dolinar (John Fowles, *Mag*, 1995), Srečko Fišer (Kazuo Ishiguro, *Ostanki dneva*, 1995), Niko Jež (Witold Gomborowitz, *Trans-Atlantik*, 1998) in Miha Avanzo (Hanif Kureishi, *Buda iz predmestja*, 1999).

K *Modernim klasikom* so po številu prevedenih del pomembno prispevali Jure Potočnik, Miha Avanzo, Dušanka Zabukovec, Jana Unuk in Nives Vidrih. K prevajanju za zbirko je bilo povabljenih več prevajalcev »mlajše generacije«, tj. tistih, ki so se uveljavili konec 20. stoletja ali pozneje, med njimi pa jih je pet prejelo nagrado Radojke Vrančič. To so Saša Jerele (Marguerite Yourcenar, *Hadrijanovi spomini*, 2002), Borut Kraševc (Viktor Olegovič Pelevin, *Čapajev in praznota*, 2003), Jernej Županič (Dave Eggers, *Srce parajoče neizmerne globine*, 2015), Sara Virk (Augusto Monterosso, *Zgodbe, basni, utrinki*, 2017) in Lara Unuk (Elias Venezes, *Številka 31328: knjiga suženjstva*, 2019). Sovretovo nagrado pa so prejeli Andrej E. Skubic (James Kelman, *Kako pozno, pozno je bilo*, 2006), Mojca Kranjc (Alex Capus, *Švindler, špijonka in človek z bombo*, 2015) in Lijana Dejak (Evgenij Germanovič Vodolazkin, *Laurus*, 2016).

Graf 3: Število prevedenih del glede na spol prevajalcev oz. prevajalk

Kar se tiče zastopanosti prevajalcev oz. prevajalk po spolu (gl. graf 3), v večini zbirk prevladujejo oz. so večino del prevedli prevajalci: takšno je stanje v najstarejših zbirkah *Klasje*, *Sto romanov*, *Lirika*, *Nobelovci* ter v *Vrhuncih stoletja*, ki prinašajo že objavljene prevode. Po številu prevedenih del so se prevajalke in prevajalci precej izenačili v zbirki *XX. stoletje*, ki je začela izhajati leta 1993, kar sovпада s trendom feminizacije poklica (Mikolič Južnič 2019, 123), nedvomno pa je bila za to zaslužna tudi zavestna odločitev

založbe, da tako pri vključevanju vsebin kot pri izbiri sodelavcev ponudi prostor manj zastopanim literaturam in ustvarjalcem. Pri *Modernih klasikih* (2001–) so prevajalke po številu prevodov že močno presegle prevajalce.

5 Zaključek

Prevodne knjižne zbirke so ne glede na osnovno usmeritev osrednji promotorji prevajanja besedil svetovne literature v slovenščino. Klasično orientirane zbirke, kakršni sta bili *Sto romanov* in *Lirika*, so po drugi svetovni vojni spodbudile nastanek številnih novih prevodov temeljnih besedil svetovnega kanona iz večjih evropskih jezikov, ki jih v slovenščini do tedaj še ni bilo. Za slovenskega bralca so nepogrešljive tudi poglobljene spremne študije k prevodom tujih literarnih klasik, še zlasti v zbirkah *Sto romanov*, *Lirika* in *Klasje*. Po drugi strani so zbirke novejšega nastanka, kot sta *XX. stoletje* in *Moderni klasiki*, utrle pot manj zastopanim vsebinam, avtorjem, jezikom in književnim tradicijam ter s tem pomembno prispevale k širjenju literarnih obzorij slovenskih bralcev. V teh zbirkah se kažejo tudi številni drugi pomembni premiki, denimo večja zastopanost prevajalk ter prevajalk in prevajalcev mlajše generacije.

Čeprav veliko sodobnih prevodnih zbirk zaradi zastavljenih kriterijev ni bilo vključenih v pregled, so vsekakor relevantne za prihodnjo obravnavo. Takšni sta denimo Beletrinini zbirki *Klasična Beletrina*, ki izdaja še neobjavljene ali ponovne prevode klasikov, in *Fabula*, ki obsega prozna dela gostujočih avtorjev istoimenskega ljubljanskega literarnega festivala. Zbirki, ki se v slovenskem literarnem prostoru še le dobro uveljavljata, že zarisujeta nekatere zanimive nove trende v objavljanju prevodne literature.

6 Seznam sorodnih poglavij v monografiji

Vpliv prevodov na razvoj novih literarnih vzorcev v poeziji / Profili vidnejših prevajalcev

Bibliografija

- Dovič, Marijan. 2004. »Vrhunci stoletja in založniki za narodov blagor.« *Sodobnost* 68, št. 4: 357–361.
- Mahnič, Joža. 1971. »Izhajati je začela zbirka Lirika.« *Jezik in slovstvo* 17, št. 1/2: 34–35.
- Mikolič Južnič, Tamara. 2019. »Analiza spolne strukture slovenskih literarnih prevajalcev.« V *Bela knjiga o prevajanju 2018: premiki na področju prevajanja, tolmačenja, podnaslavljanja in lektoriranja v Sloveniji [elektronski vir]*, uredila Barbara Pregelj, 122–225. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Mladinska knjiga, b. d. »Andrej Blatnik o zbirki Moderni klasiki.« Dostop 26. 7. 2022. <https://www.mladinska-knjiga.si/dobrezgodbe/beremo/andrej-blatnik-o-zbirki-moderni-klasiki>.
- Novak, Boris A. 1999. »Mojstri svetovne lirike v dvojezični izdaji.« *Literatura* 11, št. 93: 142–149.
- Pregelj, Ivan. 1938. *Slovstvena zgodovina Slovencev, Hrvatov in Srbov*. Ljubljana: Jugoslovanska knjigarna.
- Smolej, Tone in Majda Stanovnik. 2007. *Anton Ocvirk*. Ljubljana: Nova revija.
- Stanovnik, Majda. 1991. »Zbirka Klasje: I. letnik.« *Primerjalna književnost* 14, št. 2: 50–52.
- STA. 2004. »Za vse je 'kriva' Vesna Milek.« *Dnevnik*, 16. marec 2004. Dostop 27. 10. 2022. <https://www.dnevnik.si/76795>.

POMEMBNE PREVODNE KNJIŽNE ZBIRKE PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Prevodne knjižne zbirke so osrednji promotorji prevajanja besedil svetovnega literarnega kanona v slovenščino. Poglavlje obravnava nekatere pomembnejše slovenske prevodne zbirke, nastale po letu 1945: *Sto romanov*, *Lirika*, *Nobelovci*, *Klasje*, *Moderni klasiki*, *XX. stoletje* in *Vrhunci stoletja*. Te zbirke so v slovenski prostor prinesle kakovostne, večkrat nagrajene prevode del za odrasle, dosegle širok krog občinstva in pomembno prispevale k oblikovanju predstave o literarnih zvrsteh. Obenem so v prispevku predstavljeni tudi njihovi uredniki, nekateri vidnejši prevajalci, avtorji ter večkrat prevajana dela in literarne zvrsti. Zgodnje, večinoma klasično orientirane zbirke, kot sta *Sto romanov* in *Lirika*, so v slovenski prostor prinesle prevode svetovnih klasikov iz večjih evropskih jezikov in spodbudile nastanek drugih temeljnih besedil svetovne literature. Zbirke novejšega nastanka, kot sta *Moderni klasiki* in *XX. stoletje*, so utrle pot manj zastopanim literarnim tradicijam ter s tem pripomogle k širitvi literarnih obzorij slovenskih bralcev, obenem pa že nakazujejo nekatere nove premike v prevajanju, na primer vse večjo udeleženoost prevajalk ter prevajalcev in prevajalk mlajše generacije.

IMPORTANT BOOK SERIES OF TRANSLATED WORKS AFTER THE SECOND WORLD WAR

Book series of translated literary works are the most important promoters of the translation of texts from the world literary canon into Slovene. The chapter examines some of the most important book series published after 1945 (*Sto romanov*, *Lirika*, *Nobelovci*, *Klasje*, *Moderni klasiki*, *XX. stoletje* and *Vrhunci stoletja*) that introduced high-quality, award-winning translations into the Slovene cultural sphere, reaching a wider audience in the process and making a significant contribution to the shaping of the perception of literary genres. The chapter focuses on prominent editors and translators as well as on frequently translated authors, works and literary genres. On the one hand, classically oriented series (such as *Sto Romanov* and *Lirika*), resulted in translations of world classics from the major European languages and promoted the translation of other fundamental texts of the international literary canon. On the other hand, contemporary series (such as *Moderni klasiki* and *XX. stoletje*) have paved the way for less represented literary traditions, broadening the literary horizons of Slovene readers while signalling a shift in the field of translation in Slovenia, with the increasing participation of women translators and translators of the younger generation.